

«"Camino" és un clàssic popular»

Entrevista a Fidel Sebastián, després de la presentació a la Universitat UIC Barcelona de l'edició comentada de "Camino", publicada pel Centro para la Edición de Clásicos Españoles.

03/04/2023

Com explica l'autor de l'edició crítica i comentada de *Camino*, Fidel Sebastián, doctor en Filologia Hispànica per la UAB i investigador del Segle d'Or, es va veure la necessitat de fer “una edició molt

anotada de la mà d'un filòleg amb experiència” , i així va ser com va néixer aquesta edició que acaba de ser publicada pel Centro para la Edición de Clásicos Españoles.

La presentació d'aquest “document i monument” —tal com el va qualificar a l'acte el professor Guillermo Serés, membre de la Reial Acadèmia Espanyola per Catalunya—, ha tingut lloc a la Universitat UIC Barcelona, com a primera etapa de la difusió estan previstos actes a Madrid i Roma.

Professor Sebastián, com va néixer la idea d'aquesta edició crítica de *Camino*?

Va ser més o menys el 2012 quan vaig concebre aquesta idea. Aleshores, estava treballant amb el llibre de la vida de Santa Teresa de Jesús, en allò que preceptua l'Acadèmia —netejar, fixar i donar esplendor—. Era part d'un projecte cultural que va

començar el 2011, pel qual considero el meu mestre, Francisco Rico, filòleg i acadèmic de la RAE, que havia acceptat una invitació de la Reial Acadèmia Espanyola per engegar una col·lecció de clàssics vigilada, tutelada.

Realment era difícil fer l'edició de Santa Teresa, però també he de dir que vaig gaudir moltíssim. Procurava netejar el text d'errades transmeses des de l'origen o incorporades durant la llarga tradició de segles de nombroses edicions de Santa Teresa. Amb les tres accions, és a dir, netejar, fixar el text —nominació correcta— i donar esplendor, buscava trobar les notes que posessin en relleu tota la veritat i tota la bellesa d'aquelles paraules. Entre mi pensava: com m'agradaria poder fer això mateix amb *Camino*.

Però era un desideràtum que em semblava una bogeria implantejable.

Per mi, *Camino* era quelcom intangible. Entre altres coses, no havien passat prou anys de la mort de l'autor perquè decaiguessin els drets. Així que va quedar la idea.

Tot i això, l'any 2017, una de les persones que treballaven al costat del prelat de l'Opus Dei a Roma en tasques de govern em va escriure: “Mira, Fidel, ens arriben de vegades peticions de diverses parts del món, Amèrica, sobretot, que es faci una edició de *Camino* en un llenguatge actual, que la gent entengui”. Va ser llavors quan li vaig proposar de dur a terme una edició molt anotada, suficientment anotada, i que el responsable fos un filòleg amb experiència.

Es va plantejar la possibilitat que jo m'encarregués del projecte i en principi em va semblar una idea desgavellada. Però m'hi vaig posar.

“He descobert el místic”

Què ha descobert en fer aquesta edició de *Camino*?

La meva feina amb *Camino* han estat mesos d'aixecar-me i ficar-me al llit, i passar tot el dia amb sant Josepmaria Escrivà de Balaguer. I m'ha fet un gran bé personal.

El que he descobert és el místic. Sant Josepmaria és un místic en la línia de Santa Teresa de Jesús, de Sant Joan de la Creu. Què té, Santa Teresa? L'oració. I de Sant Joan de la Creu? L'esperit d'abnegació. I de Fra Lluís de Granada, l'oratòria, la força persuasiva. És clar, ell no parlava dels seus fenòmens místics per lògic pudor. I també perquè no formava part del seu carisma de fundador; la seva tasca era assenyalar un camí de santedat, que l'hem de buscar en allò quotidiani. Si es concedeixen coses extraordinàries, com diem a Catalunya, “a més a més”. Però

també la seva estimada Santa Teresa deia que la santedat és a les virtuts.

Hi ha un episodi místic de la vida de l'autor que es recull al punt 555, encara que —una vegada més— s'amaga, despersonalitzant el relat per a profit del lector. Ho explica per carta a qui aleshores tenia pel seu segon a l'Obra, que era Juan Jiménez Vargas. I, com que no hi era present, i amb ell es confiava les coses de consciència, l'hi descriu per carta: “Estimat Juanito: aquest matí, camí de Las Huelgas, on vaig anar per fer la meva oració, he descobert un Mediterrani, la Llaga Santíssima de la mà dreta del meu Senyor. I allà em tens tot el dia entre petons i adoracions. Veritablement que amable és la Santa Humanitat del nostre Déu! Demana-li tu que Ell em doni veritable amor seu: així quedaran ben purificades totes les meves altres afeccions”.

Si hom llegeix el llibre de la Vida de Santa Teresa, hi ha un passatge que és estremidorament similar. Són aquestes coses les que he descobert. I aquí queda un tema que no està explorat, que és sant Josepmaria místic, que ho deixo perquè ho facin altres. Per part meva, acabat el llibre —anotat, netejat, fixat, i donant-li l'esplendor que es podia—, vaig pensar: ara ja, el lector del segle XXI, amb una formació, i amb una lectura atenta, és a dir, si no entenc això, llegeixo la nota i ho torno a llegir, quin plaer! ara ho entenc!, es podrà llegir i gaudir durant tot el segle XXI, si més no.

Sant Josepmaria, entre els clàssics

A banda de dur a terme l'edició anotada, que ajudarà a la comprensió del text en tota la seva profunditat, hi havia altres propòsits?

Faltava un altre objectiu, que era col·locar sant Josepmaria entre els clàssics. Pensava en la col·lecció *Biblioteca Clásica* però allà no encaixava, no hi cabia. Al final, se'm va acudir demanar a Rico veure'ns per demanar-li consell, quina editorial podria acollir-lo adequadament, i em va dir: El publicaré jo. Vaig dir, on? I és que no recordava que, a banda d'estudis, hi havia edicions crítiques com la del *Libro de buen amor*, que ja s'havien publicat. Aleshores vaig veure el cel obert. Només em va preguntar una cosa, hi ha variants? Vaig dir: hi ha variants. Ho vaig dir una mica així, perquè n'havia trobat poques fins aleshores. Però em vaig posar a buscar i hi havia moltes variants.

Quina diferència hi ha entre aquesta edició i l'edició crítica històrica de Pedro Rodríguez?

Aquesta edició no s'hauria pogut fer sense la feina encomiable de Pedro Rodríguez amb la seva edició, que ell va anomenar crítica històrica perquè no la considera pròpiament una edició crítica. Ho cito contínuament, perquè entre altres coses ell va consultar els arxius generals de l'Opus Dei, i va poder confrontar, prendre nota d'aquells arxius i publicar-ho, amb la qual cosa jo cito a través de Pedro Rodríguez tantíssimes coses dels *apuntes íntimos*. Com a investigador, Pedro Rodríguez és inapreciable, és absolutament necessari acudir-hi i hi és tot.

Nosaltres, en aquesta edició, hem treballat de manera diferent la distribució. Rico ha depurat i jo ho he heretat de Rico el mètode de posar, per exemple, cada cosa al seu lloc. A l'edició de Pedro Rodríguez a la mateixa pàgina hi ha el text, les notes explicatives, l'aparell crític, etcètera.

Un estil galdosià

Quin estil té el llenguatge de *Camino*?

Sant Josepmaria parla de les coses més santes, com parlen Santa Teresa o Sant Joan de la Creu o un Fra Lluís de Granada, però amb un llenguatge absolutament civil, que al que més s'assembla és al de Galdós. Mireu la quantitat de cites que porto de Galdós: aquest terme, aquesta expressió, aquest gir. L'estil literari de sant Josepmaria és molt dels escriptors del realisme i del naturalisme d'aquella època, i dels poetes que estaven més de moda, com Gabriel i Galán, que era molt popular. Era el que la gent, als casinos, recitava. I això és molt simpàtic. Diverses expressions de *Camino* s'entenen millor si veiem com les fa servir Galdós en el seu context. És la gràcia de contextualitzar el lèxic. També en

això es diferencia molt de l'edició de Pedro Rodríguez, que lògicament no atén aquest aspecte filològic perquè no ho pretenia.

Al meu parer, sant Josepmaria parla la llengua de Galdós. La que parlava la gent culta que volia ser natural. Parla amb el llenguatge de la gent corrent. Sant Josepmaria era, fonamentalment, universitari. La seva formació intel·lectual era universitària, va passar pel seminari, va ser un capellà excel·lent, era l'adquirida del seu pas per la facultat de dret. Amb una imatge galdosiana, el seu llenguatge es pot dir que és el naturalisme. El naturalisme galdosià. I amb aquest tipus de lèxic, alhora, té la força d'un Fra Lluís de Granada. Quan tracta de commoure, commou com el que més. Sant Josepmaria commovia els públics.

Clàssic popular

Aleshores, estem davant d'un clàssic?

Sant Josepmaria és un clàssic popular, perquè li passa el que li passava en el seu temps a Quevedo. Ara es parla menys de Quevedo, avui és Santa Teresa. La gent diu: com deia santa Teresa. Santa Teresa no ho va dir, però ho podia haver dit perfectament. Doncs igual “com va dir sant Josepmaria”. No ho va dir, però ho podia haver dit perfectament. Se li atribueixen coses perquè és un clàssic popular. I té a gala ser així. “Mira que humil que és el nostre Jesús: un ruquet fou el seu tron a Jerusalem!”. Aquest tipus d'imatges tan planes i tan comprensibles per tot el món. És la gràcia que té.

El que converteix *Camino* en un clàssic és que és permanent. El públic li és fidel, fa vuitanta-cinc anys que llegeix el llibre. D'altra

banda, efectivament té expressions que han fet fortuna: *minut heroic* és una creació seva. Moltes persones al món saben avui dia el que és.

Quan preparava l'edició de Santa Teresa, vaig tenir la felicitat de poder treballar a gust amb un exemplar d'una col·lecció Clásicos españoles. És una edició infoli que es va fer a finals del segle XIX i la va imprimir Rivadeneira. La va editar Vicente de la Fuente, que va ser catedràtic de Salamanca i rector de la Universitat de Madrid. Va fer la primera edició crítica de l'obra completa de Santa Teresa, a més a més no feta per un carmelita, és la primera vegada que es feia. A la introducció deia:

“M'ufano d'haver pres Santa Teresa del catàleg de santes que escriuen, i haver-la posat al catàleg d'escriptors que són santes”. Ara, jo puc dir que, amb la gràcia de Déu, amb la fidelitat del públic d'aquests vuitanta-cinc anys i creixent, i amb la petita feina

d'aquest pobre editor literari i de Guillermo Serés, aquest gran editor professional, *¡ce l'abbiamo fatta!* (com diuen els italians). Ho hem aconseguit.

pdf | document generat
automàticament des de [https://
dev.opusdei.org/ca-es/article/cami-es-
un-classic-popular/](https://dev.opusdei.org/ca-es/article/cami-es-un-classic-popular/) (06/08/2025)